

інтернет-конференція Advanced Technologies of Science and Education: Електронний ресурс. – Режим доступу <http://intkonf.org/hrebtova-vv-vprovadzheniya-mizhkulturnogo-navchannya-zasobami-inozemnih-mov-u-vischih-navchalnih-zakladah/>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-281-7-93>

Білоконенко Л. А.

*доктор філологічних наук, доцент,
професор кафедри української мови,
Криворізький державний педагогічний університет*

РЕДАКТОРСЬКІ ПРОФЕСІЇ ТА МІЖКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ

Український видавничий ринок донедавна швидко розвивався. За результатами дослідження Британської Ради (при підтримці Українського інституту книги) визнано, що в Україні у 2019 році було видано 24 416 назв, з них 18 142 – українською мовою, 7 895 – навчальних книг. З 2014 року кількість назв щороку збільшувалася. У 2019 році було надруковано 61 мільйон примірників, з них 52,5 мільйони – українською. Майже 80% видавництв мають у каталогах перекладні книги (англійська 67%, французька 38%, німецька 34%, польська 27%). Серед основних видавців – «Ранок», «Клуб сімейного дозвілля», «Віват» та «Фоліо» (усі Харків), «Видавництво Старого Лева» (Львів), «КМ Books» (Київ), «Богдан» (Тернопіль). За останні роки на ринок вийшло кілька нових видавців: «The Foundation of Fairy Tales» (2014), «BookChef» (2015), «IST» (2017), «Art Nation» (2017) [1]. Тож книжкова культура навіть в епоху інформаційних технологій залишається затребуваною, хоч і зазнає значних змін через нові способи комунікації та потреби читачів. Тому успішна робота сучасного книжкового ринку має вимоги щодо готовності редакторів до складної професійної діяльності в галузі видавничої справи й редагування. Перехід української видавничо-поліграфічної галузі на ринкові засади розвитку збільшив попит на фахівців із редагування.

Сучасне суспільство ґрунтоване на культурному різноманітті в різних сферах, і редактори, яких готують наші ЗВО, повинні набувати компетентностей, що відповідають сьгоднішнім глобальним вимірам. Фахівці зобов'язані ефективно взаємодіяти всередині полікультурного

соціуму для розв'язання професійних завдань. Ці виклики є об'єктивними, адже Україна живе в реаліях полікультурної різноманітності. І ми впевнені, що вітчизняні ЗВО є вповні конкурентними, оскільки державна політика передбачає переосмислення наявних та створення нових цілісних знань у здобувачів редакторських професій.

Професійно важливою рисою редактора стає міжкультурна компетентність, системний підхід у вивченні якої ґрунтований на педагогічних, філологічних, соціальних, культурологічних та ін. аспектах [2; 3; 4]. У науковому полі різні види компетентностей розглядають за сприяння методологічного підходу, який названо компетентнісним. Проте питання взаємодії певних рівнів, компонентів міжкультурної компетентності, розгляд перспективних напрямів вироблення є актуальним, і формування міжкультурної компетентності в різних професійних групах відбувається неоднаково. Цілком імовірно, що в молоді, яка знаходиться на етапі включення в майбутню професійну діяльність, активна в соціальних комунікаціях, цей процес більш динамічний. Знання іноземних мов, уміння встановлювати та підтримувати ефективні міжкультурні контакти скеровують до високих результатів спільної діяльності та є значущою ознакою професійної придатності, навіть важливішою за професійну кваліфікацію.

Тракуємо комунікативну компетентність як систему внутрішніх ресурсів, моделі побудови результативної комунікації в певних ситуаціях міжособистісної (між ними й професійної) взаємодії. Також акцентуємо на здатності особи до трансформації власної мовної поведінки, до відповідної реакції на проблеми та перспективи. У площині нашої теми – це знання та вміння, які необхідні для ефективного зв'язку з іншими, у культурному плані, людьми. Вагомість цієї компетентності унаочнена в переліку компетентностей освітніх програм для здобувачів ВО спеціальностей 035 Філологія, 061 Журналістика, 014 Середня освіта, які головно отримують відповідну кваліфікацію для роботи редактором.

Дисципліни, які актуалізують програмні результати навчання майбутніх редакторів і відбивають тенденції розвитку спеціальності, потребують різних видів робіт для становлення міжкультурної компетентності, що відповідають загальнокультурному рівню, оскільки основним програмним результатом є загальний розвиток міжкультурної компетентності, а не підготовка здобувачів до взаємодії із представниками певної культури. Ми орієнтуємося на цю мету, викладаючи курс «Редагування освітніх видань та лінгвістика тексту»

для студентів спеціальності 014.01 Середня освіта (Українська мова і література).

Наша система певних видів робіт для осмислення теоретичних понять і практичного засвоєння курсу акцентує на самоусвідомленні особи як представника своєї культури, на практичних навичках аналізувати культурні відмінності для ефективного міжкультурного контакту, а саме: опрацювання й коментування наукової літератури, проведення науково-навчальних дискусій, обговорення питань із наукових джерел, підготовка індивідуальних завдань. Такі форми реалізують принцип активності студентів шляхом включення до навчання елементів дослідження, знайомство з культурою іншої країни за допомогою емоційно забарвленої діяльності, розгляд умовної міжкультурної ситуації.

Методи й форми роботи, що вможливають вивчення, прогнозування чи коригування поведінки людей, які належать до різних культур, широко представлені в дидактиці. Поміж них ефективними вважаємо ті, які не подають факти з реального життя, а передбачають їх осмислення, генеруючи наявні знання й навички, зокрема, дискусії, аналіз ситуацій, ділові ігри. Для міжкультурної компетентності це означає розвиток можливості поважати думку партнера, сенситивності, емпатії, довіри. Наведемо приклади завдань.

1. Ознайомтеся з кодексом етики наукових публікацій «Українського журналу інформаційних технологій» Національного університету «Львівська політехніка» (<https://cutt.ly/6MDDe9G>) та висловіть власні міркування щодо значущості етичних зобов'язань редактора та автора. Порівняйте з Professional Editorial Standards, Canada (<https://cutt.ly/dMDFsVJ>, с. 1–4). Зверніть увагу на розділ A. The Fundamentals of Editing щодо обов'язків професійних редакторів.

2. Схарактеризуйте принципи професійної етики в діяльності редактора, етичні обов'язки автора та рецензента (*видання на вибір*). Чи є відмінності у процесі рецензування українського видання та вимоги до рецензента «Journal of Language and Linguistic Studies» (About the Journal, <https://cutt.ly/lMDBrf2>)?

3. Прочитайте анотацію до статті (Hrushko S. Sprachlicher code der wahrnehmung des wissenschaftlichen textes im kommunikationsakt des autors und empfangers. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського* : Лінгвістичні науки. Одеса, 2020. № 31. С. 102–117. <http://surl.li/cuvth>). Поясніть, чому діяльності автора й реципієнта на різних етапах сприйнятті наукового тексту є різними. Перекладіть українською мовою та відредагуйте цей фрагмент статті.

4. Прочитайте фрагмент статті (Подлевська Н. В. Мовно-комунікативні особливості функціонування етикетних форм в українській та польській мовах. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. 2020. Вип. 20. С. 33–40, <https://cutt.ly/XMFrBHW>). Виокремте нову інформацію про етикетні правила в польській мові, порівняйте з українськими етикетними нормами. Письмово прокоментуйте явище небажаної інтерференції, поясніть причини помилок у полікультурному середовищі. Здійсніть редакторський аналіз власного тексту.

5. Здійсніть редакторську інтерпретацію тексту Водозазька С. А. Видавнича справа США як мотиватор східноєвропейських інновацій. *Поліграфія і видавнича справа*. 2012. 2 (58). С. 39–45 (<https://cutt.ly/jMFryi3>, *фрагмент стаття на вибір, 2000–2300 знаків*). Визначте межі редакторського втручання в авторський текст. Поясніть, від чого залежить успішність книги в США.

З позиції компетентнісного підходу продуктивним є ігрове моделювання, що вможливає найбільш ефективну форму навчання – ділову гру. Ділова гра за умови використання студентами іноземної (переважно англійської) мови актуалізує їхні знання. Проте професійне спілкування стає бажаним лише в контексті ситуації (навіть умовної) майбутньої діяльності. Відтак імітаційне моделювання відтворює певні обставини, у яких здобувачі ВО постають як носії затребуваної ролі – редактор, а професійна комунікативна взаємодія передбачає сценарій гри та рольові завдання.

Зокрема, ділова гра «Презентація видавництва» припускає творчу групу роботу задля підготовки та проведення ділової презентації англійською мовою. Групам необхідно враховувати особливості сприйняття усної та візуальної інформації, структурувати тексти виступів за визначеними ролями, адаптувати тексти до різних аудиторій, відповідати на запитання. Чи ділова гра «Зустріч з іноземними партнерами», під час якої розвиваються вміння, необхідні майбутнім редакторам як менеджерам. В основі ділової гри – економічне обґрунтування ефективності співпраці з іноземним видавництвом, підбір текстів для перекладу та творчої групи для створення видавничого оригіналу, оцінка результативності майбутнього видання тощо. Ділові ігри позитивно впливають на прагнення послуговуватися іноземною мовою для ширшого професійного спілкування. Ігровий характер діяльності студентів уможливає ситуативне породження пізнавальної мотивації та використання іноземної мови не тільки як інструмента спілкування, а і як засобу розв’язання професійних питань.

Отже, формування міжкультурної компетентності майбутнього редактора буде успішним, якщо студенти мають знання та вміння, які дають їм змогу розв'язувати професійні завдання у просторі полікультурної взаємодії, занурюють у ціннісно-смыслову площину діалогу культур. Майбутні фахівці в редакційно-видавничій сфері усвідомлюють значущість єднання культур, і з тим формується їх позитивне ставлення, готовність до продуктивної участі в міжкультурній комунікації. Тож очевидною є потреба розробки певних форм роботи, які акцентують на культурних особливостях задля ефективних професійних міжкультурних зв'язків. Цим вимогам відповідають запропоновані нами завдання, що можуть бути ґрунтовані на інших фактичних джерелах або навчальних ділових іграх. Однак будь-які обрані чи то форми, чи то методи навчання будуть придатні лише за умови, що здобувачі активно включені в професійну ситуацію, залучені до практичних дій та мотивують свою поведінку.

Список використаних джерел:

1. Видавнича галузь України: огляд сектора. Заключний звіт 2020 року. The British Council; Український інститут книги. 2020. <https://cutt.ly/jMk5LKA>
2. Гаркавенко Ю. С. Мас-медійні джерела гетеростереотипізації України: комунікаційний аспект: автореф. дис. ... канд. наук : 27.00.01. Дніпро, 2019.18 с.
3. Моцар М. М. Формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів з використанням технологій дистанційного навчання: дис. ... канд. пед. наук. : 13.00.04. Київ, 2018. 22 с.
4. Фурман А. В. Соціальна культура. *Психологія і суспільство*. 2015. № 1. С. 26–36.